

IV. NÜKLEER TEHLİKE VE RADYASYON

XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra yeryüzünde yaşanan en büyük çevre felaketleri, silahlanma yarışının tetiklediği nükleer denemelerden ileri gelmiştir. Gelişmiş toplumların kendi anavatanlarının çok uzağında, deniz aşırı ülkelerde, insanların yaşamadığı varsayımı ile patlattıkları bombaların serpintileri, pek çok yaşamın sönmesine neden olmuş, doğaya büyük zararlar vermiştir. Kömürün, petrolün, doğal kaynakların hızla tükendiği dünyamızda gelişmiş sanayi ülkeleri, savaş araçlarının barışçıl amaçlarla kullanılmasına örnek gösterdikleri nükleer güç odaklarına, bir kurtarıcı gibi sarılmışlardır. Başlangıçta çok temiz, bacasız, dumansız erke kaynağı gibi görünen nükleer santrallerin içerdiği yaşamsal sakıncalar kısa sürede anlaşılmıştır. Bu tür üretim birimlerinde gerçekleşen patlama ve sızıntılar çok büyük yitkilere neden olmuştur. Aynı yıllarda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi yürürlüğe girmiş, AİHK ve AİHM etkili bir çalışma dönemine girmiştir.

Böylesi olaylar, hukukun ilgilenmek zorunda olduğu gelişmelerdir. Ancak nükleer denemeleri geriletip önlemek açısından hukuk kurallarından ve hukuk kurumlardan bir yarar beklemek oldukça güçtür. Örneğin nükleer denemeleri engelleme yetkisi AİHM'ne tanınmamıştır. Mahkeme'nin sınırlı sayıdaki olaylar karşısında geliştirdiği "*potansiyel*

NÜKLEER
TEHLİKE VE
RADYASYON

mağdur” tanımının, uluslararası silahlanma dengeleri ile bağlantılı konularda etkili olması beklenemez. Buna karşılık nükleer etkinliklerin sonuçları, AİHS’nin pek çok maddesini ilgilendirebilir. Bir bomba patlatıldığında, insanların yaralanıp ölmeleri 2. ve yerine göre 3. maddelerin, kapsamındadır. Konutlarının, işyerlerinin, tarım alanlarının yıkılıp yıkılması sözleşmenin 8. maddesi ile birlikte, 1 Numaralı Ek Protokol’ün 1. maddesinin çiğnenmesi anlamındadır. Kuramsal açıdan böyle görünmekle birlikte, Mahkeme’nin kendisini yetkili sayabilmesi için, daha başka koşulların da yerine getirilmesi gerekecektir. Yaşanan olaylar karşısında Mahkeme’nin tutumu da bu doğrultuda olmuştur.

ATOM
BOMBASI
DENEMELERİ

1. Atom Bombası Denemeleri

Noel Narvii Tauria ve Diğer 18 kişi / Fransa

Fransa nükleer gücünü geliştirmek amacıyla 1960 ve 1966 yılları arasında Cezayir de nükleer denemeler yapmıştı. Cezayir’in 1962 yılında bağımsızlığını kazanması, geçici bir süre cumhurbaşkanlığı yapan Ferhad Abbas’ın ardından 15 Eylül 1963’te Ahmed bin Bella’nın cumhurbaşkanlığına getirilmesi ve 19 Haziran 1965’te gerçekleştirilen bir darbeyle Albay Huvari Bumedyen’in yönetimi ele geçirmesi, iç kargaşalar içinde yuvarlanan bu ülkeyi Fransa açısından güvenilir olmaktan çıkarmıştı. Cezayir’in Avrupa’ya yakınlığı nedeniyle kamuoyunun denetimi altında bulunmasını da değerlendiren Fransa, 1966 dan sonra nükleer denemelerini gözlerden uzak bir bölgeye, Polinezya’ya kaydırды. Fransa’nın Güney Pasifik’in doğusunda bulunan deniz aşırı sömürgelerinden Fransız Polinezyası’nda 200.000 kişi yaşamaktaydı. 130 adadan oluşan takım adalarının en büyüğü, 100.000 kişinin barındığı Tahiti idi.⁸⁴ Denemeler için Tuamotu takım adaların-

⁸⁴ Ahe • Ahunui • Akiaki • Amanu • Anaa* • Anuanuraro • Anuanurunga • Apataki • Aratika • Arutua* • Faaita • Fakahina • Faka-